

Məndə

Məcnundan füzun
aşılıq istedadı var, -
Aşiqi-sadiq mənəm,
Məcnunun
ancaq adı var!..

Ədəbiyyat QAZETİ

www.edebiyat-qazeti.com

Füzuli

Cümə, 11 yanvar 2013-cü il № 1 (4856)

1934-cü ildən çıxır Qiyməti 30 qəpik

Hörmətli redaksiya!

Dmitri Aleksandroviç Mizqulin M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun yetirməsidir. 1980-ci illərdə hərbi xidmətini Bakıda başa vurub. Azərbaycanca keçən əsgərlik illərində bir neçə dəfə "Literaturniy Azerbaydjan" jurnalında şeirləri ilə çıxış edib. Onun Azərbaycan haqqında şeirlərindən xəbərdar idim. Bu günlərdə isə onun seçilmiş əsərləri işıq üzünə gəlib. Bu nəfis kitabı vərəqləyəndə Azərbaycanla bağlı həyəklərinə rast gəldim. Bu yazılardan birinin ictimai-siyasi dəyərini nəzərə alaraq qət etdim ki, tərcümə edib Azərbaycan oxucularına çatdırım. Yeri gəlmişkən, vuruqlayım ki, Dm. Mizqulin Ümumrusiya D. Mamin-Sibiriyak və "Petropol" ədəbi mükafatlarının laureatıdır. Xanti-Mansiysk şəhərində yaşayır.

Tərcüməçidən

Mənəm uzun sürməyən əsgərliyəm Azərbaycanca - Xəzər dənizinin sahilində çox da böyük olmayan hərbi şəhərcikdə keçib. Şəhərciyin ərazisində hasilo götürülmüş şam, küknar, badam, akasiya ağaclarını, itburnu kollarını, bir lək çəmənliyi növbətlərin xüsusi nəzarətli ilə hər gün sulayırdılar ki, quraqlıqdan yanasınlar.

Dörd beşmərtəbəli evi, klub binasını, dükanı, kəzarmını və digər xirda tikilləri ətraf əlmdən ayrıran baş barının o tayında isə qızmar güneş altında qarşılıq-bozarmış dağ silsiləsi uzanırdı. Torpaq quru və gillili idi. Hər dərin buradan keçən məşinlər toz dumanı içində qeyb olurdular. Payızda yağışlar başlayanda isə bu yerlər keçilməz olurdu. Hayana da baxırdın, irilixirdalı neft buruqları. Köhnəlik paslanmış buruqların işləyənə də vardı, çoxdan ömrünü bitirənə də.

Bizim yaşayış yerimizdən bir qə-

dər aralıda isə diqqət çəkən iki balaca göldü. Düzüdü, onları göl adlandırdılar, amma iki su mənbəyinin heç birinə bu ad yarasımdı.

Birinci göl nohuru xatırladırdı; dəyirmi idi, sahilləri də hamar, amma dərin idi. Bir qırağında tıqlanmış dəmir-dümürdən əməlli-başlı tapa yaranmışdı. Suyun üzündə neft ləkələri üzürdü. İkinci göl bir qədər aralıda yerləşirdi. Ətrafında daş karxanasının tullantıları diqqət çəkirdi. Görürür, haçansa burda daş kəmişdilər. Bu göl nə elə böyükdü, nə elə dərin, hətta bəzi yerlərini bataqlıq çəkmişdi ilə də bu taydan o taya keçə bilərdik. Bu iki göl bizim olub-qalan ov məkanımız-ovlağımız idi. Yalnız yazdan-yaza yağışla nəm qamışın, çilin arasında hansı canlılar yaşayırdı, bu sularla nələrləyib-ərtirdi, deyə bilmərəm, amma ördəklər dənizin lap yaxınlığındakı bu göllərdə payızın ortalarında görünürdü. Yəqin ki, qışla-

maq məqsədilə. Amma ördəklər və eləcə də digər su quşları bu göllərdə çox bənd əlmirdilər, bir ya bir neçə gündən sonra parvazlanıb uçurdular. Amma hər halda bu misgin göllərin manzarasını az müddətə olsa da, təzələyirdilər.

Mən az danışan, təmkinli dostum - vzvod komandiri Tolik Lapsinlə demək olar ki, hər gün ova gedirdim. Deyəsən Tolikin bu dünyada həzz aldığı yeganə şey ov idi. Ovucluq dükənindən, köhnə də olsa, saz saxlanmış "le" markalı qoşalılını alandan sonra demək olar ki, əlindən yerə qoymurdu, hətta yatağa girəndə də bu silahı qucaqlayıb yatırdı.

Mənimlə müqayisədə Tolik əsl ovçu idi; o, mənə təcrübəli ovçukimi yalnız məsləhətlər vermirdi, həm də məni mərhəmətsizcəsinə istismar edirdi. Göldə ördək olsa belə, hər deyəndə ovlamaq mümkünsüzdü. Çünki hər yan açıqlıqdı - hətta sürünə-sürünə də gölə yaxınlaşanda, daima hürkü içində yaşayan quşlar dərhal duyuc düşürdülər, təhlükəni duyurdular və parvazlanıb uçurdular. Amma bununla belə hiylə işlətməklə ikinci gölə yaxınlaş və ördəkləri tüfəng mənzilində haqlaya bilərdik.

Hiylə də bundan ibarət idi; mən gərək gölün daş, qaya parçaları qalaqlanmış, dəmir-dümür atılmış səmtindən ehtiyatla ördəklərə yaxınlaşaydım və qəfilən onları hürkədəydim ki, quşlar havaya qalxanda, qarşı sahildəki qamışlarda gizlənmiş Tolik nişan ala bilsin. Qamışlıq Tolikin bərası idi. Mənim isə vəzifəm daş, dəmir parçalarının

arasıyla ördəklərə yaxınlaşmaq və suya iri bir daş tullamaqla bu qorxaq quşları qorxutmaq idi, amma bu da çox təhlükəli idi; on az yuxılıq qolumu-qıçımı sındıra bilirdim, suya düşərdim.

Mənim arxadan hürkətdüyüm ördəklər Tolikə smət dikləndirdilər. Lap tirdə olduğu kimi, Tolik hər-dən düzgün nişan ala bilirdi, amma çox vaxt hədəfdən yayınırdı. Amma bir dəfə qaz da vurdu və qaz ovlamaq arzusunda olan bütün yerli ovçuları heyrətə saldı. Amma

yərə baxanı. O da həmişə yerə baxırdı və özünü çox təmiz və ağıllı sayırdı. Amma ondan söz düşəndə söyləyirdilər ki, qaş o da oğurlayaydı, amma adam olaydı... Əslində isə gözə küllüfünə namına qətiyyət göstərmək çox vaxt xırdaçılığa apardı, o öz mövqeyi ilə başqalarını təhqir edir, aqaldır.

Hər halda "QSM" reisi alayda mühüm fiqurlardan biri idi. Bir hadisə baş verəndə ola bilirdi ki, imdadına çatmış, amma ola bilirdi ki, tamam əksinə, səni quru

qanuni arvadı vardı, özü kimi can-taraq, könlüy bir arvadı. Onlar ayrı yaşayırdılar. Çünki Tüməndəki mənzillərini itirmək istəməmişdilər. Varnakov əslən oralı idi və arvadı pasport qeydiyyatından çıxarmışdı ki, mənzili əlində saxlaya bilsin. İki dəfə o ərinin yanına da gəlmişdi, amma çox az bir müddətə.

Necə oldusa, Varnakov bir neçə gün dalbadal Toliklə bizə qonaq gəldi və bizim silahlarımızı bir xeyli

Dmitri Mizqulin

Gümüşü durna

bu qaz sup üçün yaradı, onun gön kimi, damar-damar ətini qızartmağı daymazdı.

Bizim ovçuluğumuz əsasən saatlarla, hərədən tamam bezikənə qədər hər iki gölün sahilində gızlanıb göy üzünə baxmaqla sonuclanır; intizarla o anı gözləyirdik ki, bu göllərdə bənd almaq istəyən köbəri quşların qanadlarından qopan səsi eşidək, quşların şappaşla suya töküldüyünə şahid olaq və ovçuluğumuza başlayaq.

Bu göllərə gəlib-gedən ovçular paxıl deyildilər, bir-birinə qarşı məhribəndilər, bir sözlə, insandırlar. Amma biri də var idi... Söhbət də elə onun barəsindədir. Adı Andreydi, soyadı da Varnakov. Bizim alayın "QSM" xidmətinin reisi idi. Deyir, suyun lal axanı, adamın

yərə qoysun. Varnakov sənə qayda-qanunla yanacaq verməli olanda belə, ondan bunu xahiş etmək çətin məsələ idi. O, dərhal limitdən, normativdən söz açırdı və dərhal da vuruluyardı: "ekonomiya ekonomik olmalıdır". Bilirdik ki, məxsərə ilə deyir, ya ciddi, hər halda qulaq asmalı idik, hara qaça bəldirdik - Varnakov təlimatı nöqtəsinə, vergülünə bəldirdi. Amma "zampolitla" və "zampotulla" o bu dildə danışırdı, onların "Jiquli"sinə bənzir hətta özü doldururdu, bu işi yanacaq doldurana da etibar etmirdi.

Onun xəlvti yanacaq satması barədə sayıqlar çoxdan gəzirdi, amma nə olsun, əlində ki, tutan olma-mışdı. Varnakov mehmanxanada yaşayırdı, özü də tək, halbuki,

nəzərdən keçirəndən sonra, Tümənin necə gözəl məkan olması barədə danışırdı... Və növbəti dəfə bizə gələndə onu silahlı gördük; özünə yağ içində qoşalılı almışdı, özü də Tula istehsalı. Bizim qoşalılılardan fərqli olaraq onun tüfəngində lülə-lər yanbanan yox, list-üstə idi.

Əlbəttə, biz ona, - tüfəngin çox mübarəkdir - dedik və könlüsüz də olsa, bizimlə ova getmək istəməsi haqqında xahişini yerə salmaq.

Axşam ova içtimiz bir yerə getdik. Mən yol boyu susurdum, Tolik də elə bil ağzına su almışdı. Nahaq yerə demirmişlər ki, iki adam olan yerə üçüncü artıqdır. Üstəlik də Varnakov özünü güclə çəkirdi, tövsüyürdü və biz istəməz yerimizi yavaşlırdıq və onun Tüməndə bir ördəyi 200 metr

masafədən - gözündən vurmaı və s. barədə söhbətlərinə qulaq asırdıq.

Nə qədər cəhd etsə də, Varnakov bizimlə ayaqlaşma bilmirdi, ən azı üç-dörd addım arxadan gəlirdi. Təbii ki, biz çönüb ona baxmırıdq. Ona görə də qəfilən arxamda güllə açılında, şəxsən mən diksindim. Dərhal da arxaya çöndüm. Varnakov heykəl kimi dayanmışdı, silahı da əlində, tüfəngin lüləsindən isə göyümtül tüstü çıxırdı. Məlum oldu ki, o, o arada dəstə ilə dolanan sərcələri nişan almaq qorunma gəlib. Biz Varnakova məsləhət gördük ki, ördək ovuna gəlməkəndə, haləlik butulkaya atəş açsın. O, incədi və daha bir kəlimə də olsun ağzına söz almadı, amma mən arxadan onun fislətisini eşidirdim... Ağzından, burundan çıxan səslərə də narahizliyi bürəzə verə bilirdi.

Bu dəfə bizim gölə həmişəki qayda ilə yan almağımız baş tutmadı, Toliklə bütün cəhdlərimiz puça çıxdı. Biz Varnakova döndəndə tapşırıdq ki, gölün o biri səmtinə keçib gözlənsin, amma yənə gördürdük ki, yox, arxamızca gəlir, özü də fil kimi hay-küyü. Və bu səsküyəndə lap qoyun sürüsü də qorxub qaçardı, nənki daima səksəkədə olan su quşu.

Varnakovun narazılığına baxmayaraq nəhayət ki, ayrı-ayrı sahillərdə bərəyə girdik; biz üzü günbatana dayandıq. Varnakovu isə inandırıldıq ki, bütün su quşları onun dayandığı yerdən keçir. Deyir, şər demədən xeyir gəlməz, əslində isə biz qorxurdıq ki, çəşib bizi güllələyər, çünki artıq onun

ovçuluğuna şahid olmuşuq.

Ov uğursuz başlamışdı. Günəş artıq qürub əlayırdı, amma hələ bir dənsə də olsun su quşu bizə tərəf ucmamışdı. Sakitliyi hərədən bir bataqlıq canlılarının çıxardığı cır səslər pozurdu. Güllə kimi burdan ora, oradan bura şığıyan cüllətlər də ağını çıxartmışdılar, amma kimdi bir tiki ətdən ötrü onlara güllə atan, hələ sonra girib onu göldən çıxardan? Şəxsən mənə gızlandıyım yerdəce oturub gözləmək daha maraqlı gəlirdi. Özü də biz özümüzlə gətirdiyimiz taxta parçasının üstündə oturmuşduq və elə bir yerə qərar tutmuşduq ki, buranı külək də tutmurdu. Bu yerlərdə də külək səni tutmursa, üşüməkdən söz gedə bilməz. Bu barədə səni heç kim görmür, amma səni hamını görürsən. Bir sözlə, can rahatlığı. Qar-ma qarşıq fikirlərini nizamlamaq, qəlb dinciliyi tapmaq üçün bundan daha gözəl şərait bəlkə də ola bilməz.

İki böyük quşun göy üzündən birbaşa gölə emməyə başladılarını birdən gördüm. Durnalardı. Qürub günəşinin şafəqində elə görünürdü-lər ki, elə bil onları gümüşləmişdi-lər, gümüş suyunu salıb-çıxarmışdı-lar. Mən ilahi bir gözəlliklə üzə-üzə idim. Quşlar iki-üç dəfə gölün üstündə dövrə vurandan, dairəni xeyli daraldandan sonra suya enəndə mən iri, gümüşü qanadların suda çıxardığı qeyri-adi səssə diqqət kəsələndə atəş səsi eşitdim və bir an keçmədi ki, ikinci güllə də açıldı.

Durnanın bir anlığı sudan sıç-

ramağa gücü çatdı, amma dərhal da şappılıyla gölə düşdü. Sıçrayan su qürub günəşinin şafəqində barq vuranda ikinci durnanın harayı göylərə bülənd oldu və o ox kimi göyə kıldandı ki, bu fəlakətdən, bir anlaşılmaz amansızlıqdan uzaqlaş-sın.

Atan Varnakov idi. Demək olar ki, tüfəngi dəyirib tətəyi çəkmişdi. Vurulmuş durna ilə arasındakı məsafə on addımdan artıq olmazdı. O iki bölünmüş qoşalılısını başı üzə-rinə qaldıraraq qaça-qaça qışqırırdı:

- Gördünmü? Gördünmü? Vurdum! Özü də havada vurdum!

Hara qeyb olmuşdu onun necə-bəti? Suyu sıçradas-sıçradas durnanın nazik boynundan tutub yuxarı qaldırdı. Quşun tündləşməyə baş-layan gümüşü qanadından qan sü-zülürdü. Biz hadisə yerinə yaxınlaş-dıq. Varnakov öz əməlinəndən məmnun halda gülümsəyirdi. Və cəhd əlayırdı ki, durnanın pancəsini kəmər yerinə keçirtsin. Quşun başı Varnakovun çəkmələrinə toxunanda gözlərinə ölüm pərdəsi çökdü:

- Axmaqsan sən... -Tolik qışsə ilə dedi. Və sonra bu sözü kinlə tək-rlədi: -Axmağın biri axmaq! Niyə vurdun bunu? Bu ki, durnadı! Niyə vurdun?

- Necə yəni niyə vurdun? - Varnakov dərhal cavab verdi, - vurdum da! Burda hamı vurmur? Nə olsun ki, durnadı? Bəyəm durna quş deyil?

Sonra Varnakov ucadan güldü və nəhayət ki, bir qədər cəhd edən-

dən sonra durnanı kəməridən asdı. Və durnanın hələ axmaqda olan qanı şalvarına sızmışağa başladı.

Biz yolumuzu dəyişdik. Varnakov arxadan biri səslərə də, cavab verməmişdi. Amma o sözünü dedi, Küçə uşağı kimi dedi. Biz yənə cavab vermədik. Yol boyu da susduq. Elə bil daha danışmağa sö-zümüz qalmamışdı. Bizim binanın işıqları görünəndə, axşamdan xeyli keçmişdi, hər yanda sakitlikdi. Amma birdən-birə sərt külək baş-ladı. Bir qədər də keçəndən sonra bu külək başladı ulamağa. Və sonra da yerə-yurdda nə vardıs, qəzet parçaları, cır-cında, yarpaq, qoyun yunu havaya qaldırdı. Elə bil bu külək hardansa bu gölü sü-pürməyə gəlmişdi.

Biz birinci gölün yanından keçəndə külək bir qədər də güclən-mişdi və atılmış neft buruqlarının çürümüş boruları elə səslər çıxar-dırdı ki, adamın canına üşütmə sa-lırdı. Bu yerlərdə hərədən adamı soyuq yox, yerli insanları adına xəzri dediyi küləyin səsi üşüdü. Suyun üzündəki neft ləkələri də elə bil bu küləkdən həyəcanlanmışdı-lar, axı dalğalar onları da sahillərin daşına, qayasına çarpırdılar. Külək göy üzünün buludlarını qovduqca gölə solğun ay işığı düşürdü.

Tərcüməçidən:

Knyaz QOÇAQ

Rusiya Federasiyası

Yazıçılar İttifaqının və

AYB-nin üzvi, Tümen vilayəti,

Nefteyüksk şəhəri